

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА ДОКТОРА ЕКОНОМІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА ГАРАФОНОВОЇ ОЛЬГИ ІВАНІВНИ
НА ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ ШЕВЦОВОЇ ОЛЕНИ ВОЛОДИМИРІВНИ НА
ТЕМУ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ», ЩО
ПРЕДСТАВЛЕНА НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ КАНДИДАТА
ЕКОНОМІЧНИХ НАУК ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 08.00.03 – ЕКОНОМІКА ТА
УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок роботи з державними та науковими програмами, темами, планами.

Інноваційні технології відіграють важливу роль у розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки. Такі технології можуть включати в себе застосування цифрових рішень для кращого контролю за виробництвом, використання сучасних методів аналізу даних для покращення якості продукції, а також впровадження інноваційних методів обробки ґрунтів та вирощування рослин. Розвиток інформаційної безпеки також важливий для захисту конфіденційної інформації про виробництво та розвиток агропромислового комплексу в цілому. За допомогою інноваційних технологій, агропромисловий комплекс може підвищити свою продуктивність, знизити витрати та забезпечити стійкий розвиток галузі.

Інноваційні технології грають важливу роль у розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки для України. Застосування новітніх технологій у сільському господарстві може покращити якість продукції, збільшити врожайність і ефективність виробництва. Крім того, інновації можуть сприяти більш ефективному використанню ресурсів, зменшенню втрат під час збирання врожаю і покращанню умов праці сільськогосподарських працівників. Забезпечення інформаційної безпеки у цьому контексті є надзвичайно важливим, оскільки захищеність даних сільськогосподарських підприємств від кіберзагроз може забезпечити стабільність та успішність їх діяльності.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

Зміст дисертаційної роботи свідчить, що здобувачка достатньо ґрунтовно підійшла до вирішення наукового завдання удосконалення теоретичних та методичних основ інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки, збагативши їх конкретними методичними підходами до аналізу чинників інноваційного розвитку саме АПК. Крім того, слід відмітити авторський підхід до оцінки сучасного стану інноваційного розвитку АПК, що на відміну від існуючих методів, включає також підтримку сільськогосподарських виробників в Україні, виміряну оцінкою підтримки виробників (PSE), що є низькою порівняно з іншими країнами. PSE був нестабільним протягом останніх трьох десятиліть, головним чином через коливання підтримки ринкових цін (MPS).

Робота має логічну структуру, включає три розділи, а її зміст відповідає назві теми й поставленій меті та засвідчує завершеність дослідження. Аналізуючи дисертаційну роботу Шевцової О. В., необхідно відзначити, що здобувачка не лише констатує факт проблем ефективності підтримки розвитку АПК, але й пропонує шляхи їх вирішення.

Теоретичні напрацювання здобувачки, які містяться у першому розділі є показовими щодо розуміння сутності та значення інноваційних технологій. Виділено концептуальні основи діяльності інноваційних технологій в розвитку АПК та методичні підходи до оцінки інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки. Розроблено алгоритм оцінки інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки (п. 1.3, с. 52-69, рис. 1.11).

Не можна не відзначити досить вдале дослідження здобувачкою нормативно-правового регулювання державної підтримки розвитку АПК в Україні (рис. 2.3 дисертаційної роботи). Досить цікавим є проведення авторкою аналізу загальної підтримки АПК України в порівнянні з країнами ЄС у 2009 – 2021 рр., що представлено на рис. 2.6 (п. 2.1, с. 85).

Досить обґрунтовано зроблено висновки про проблемні аспекти ефективності підтримки розвитку АПК, до яких віднесено: недостатній відбір приватної компенсації та порядок розрахунку компенсаційної ставки; організаційно-технічна складність механізму кредитних субсидій, його поширення на різних кредиторів і кредитних ліній; невелика частина кредиторів, яка передбачена у спеціальних умовах (обсяг реалізації, перевага тваринництва); статистичні відмінності у загальних кредитах згідно з даними Національного банку України та Міністерства сільського господарства та продовольства України (п. 2.3, с. 112-113); нестабільний характер планування та виділення коштів з державного бюджету на ці цілі, щорічна специфікація розподілу кредитів, невеликі суми априваріацій, виділених на регіональні ресурси, регіональні ресурси для підставі показників, а й авторка визначає сценарії стратегії розвитку інноваційних технологій в агропромисловому комплексі, що знайшло відображення у матриці стратегічних інструментів державної підтримки інноваційного розвитку АПК (п. 3.3, рис. 3.14, с. 172-174).

3. Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертації Шевцової Олени Володимирівни представлені основні положення дослідження, що характеризують наукову новизну одержаних результатів, які є особистим здобутком автора та виносяться на захист, полягають у наступному:

– здобувачкою розроблено інструментарій оцінки інноваційного розвитку АПК, що включає визначення виду ефективності, що досягається на основі технічних і технологічних інновацій та включає скорочення фондоємності та енергетичних ресурсів на 1 гектар орної землі та 1 умовне поголів'я худоби, та інші показники (с. 106-122);

– здобувачкою розроблено пропозиції в формі матриці стратегічних інструментів щодо реалізації державної підтримки інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки, що

допоможе вдосконалити форми і способи вивчення інноваційних процесів в економічних системах та дозволить визначити об'єкт державної підтримки (с. 170 -174);

– набув подальшого розвитку процес передбачення мегатенденцій розвитку АПК, у вигляді моделювання, що включає розроблення 4 сценаріїв: «Боротьба», «Інновації», «Вживання», «Процвітання», вони дозволяють використати інноваційні технології та нові можливості розвитку в АПК у майбутньому та окреслити наслідки, що допоможуть зробити інновації більш відповідальними в Україні (с. 178 -184);

– набув подальшого розвитку процес визначення стратегічних орієнтирів державної політики у сфері забезпечення інноваційних технологій розвитку АПК України в умовах інформаційної безпеки та коефіцієнти кореляції між факторами для обґрунтування вибору пріоритетних напрямів фінансування модернізації АПК (с. 142-158).

4. Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях.

За результатами дослідження здобувачкою опубліковано: 6 статей в наукових фахових виданнях України з економіки, 1 стаття – у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу) та 3 тези доповідей та матеріалів науково-практичних конференцій.

5. Теоретична та практична значимість отриманих результатів для науки і практики.

Теоретична та практична значимість отриманих результатів для науки і практики полягає у розробленні науково-методичних пропозицій та практичних рекомендацій, які можуть бути застосовані при формуванні стратегії інноваційного розвитку АПК України. Так, оригінальні методики та практичні

рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, використовувалися в діяльності Прилуцької дослідної станції Інституту садівництва НААН – застосування методично-практичних аспектів процесу визначення стратегічних орієнтирів державної політики у сфері забезпечення інноваційних технологій розвитку АПК; ТОВ «ЗГОДА ЛАНО» – застосування запропонованого розрахунку індексу оцінки інноваційного розвитку АПК; Фермерське господарство «Полісся Агрогруп» – впровадження науково-практичних положень щодо обґрунтування цінової політики в АПК; ФГ «АГРОЕКСПРЕС» – обґрунтування запропонованого підходу до визначення державної фінансової підтримки інноваційного розвитку АПК. Результати дисертаційної роботи використовуються також у навчальному процесі національного університету «Чернігівська політехніка».

6. Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації.

В авторефераті викладені основні положення, результати, новизна та практична цінність роботи, які представлені в самій дисертації. Автореферат є скороченим оглядом дослідження, тому достовірно відображає всі ключові аспекти дослідницької роботи максимально узгоджений з основним текстом дисертації Шевцової О.В. Ідентичність змісту є необхідною умовою для забезпечення коректного та прозорого сприйняття наукової роботи на етапі її апробації та захисту.

Зміст автореферату повністю відображає основні положення дисертаційної роботи, обґрунтовані висновки і практичні рекомендації роботи повністю відповідають меті та завданням дослідження. Зауважень щодо оформлення автореферату та його змісту немає.

7. Дотримання правил академічної доброчесності.

У дисертаційній роботі Шевцової О.В. не виявлено порушень академічної

добročесності. Використання ідей, результатів, текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи.

В процесі рецензування дисертаційної роботи Шевцової Олени Володимирівни виникли такі зауваження та побажання:

1) У дисертаційній роботі здобувачкою запропоновано алгоритм оцінки інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки (рис. 1.11, с. 66), що включає побудову просторової моделі оцінки взаємозв'язку між параметрами для визначення розвитку інноваційних технологій в агропромисловому комплексі. На нашу думку, бажано було б більше уваги приділити прогностичним параметрам оцінки інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки в Україні, з метою встановлення стратегічних напрямів її розвитку.

2) Здобувачкою здійснено аналіз групи правових норм державної підтримки розвитку АПК в Україні (табл. 2.1, с. 74). Однак, не надано рекомендацій щодо покращення чи внесення поправок в дані нормативні документи, що дало б можливість їх впровадити та використовувати для АПК України.

3) Здобувачкою на рис. 2.4 (с. 75) представлена структура власності на землю в Україні в 2021 р. та згадано про прийняття Закону про продаж землі. При цьому, не відображується відношення самого автора до продажу землі. Доцільно б було відобразити авторську позицію, що значно підкреслило б значущість даного питання до інноваційних технологій в АПК.

4) Здобувачкою запропоновано фактори впливу на інноваційну активність АПК (рис. 2.13, с. 99). Фактори розділені на групи: мотивуючі і фактори, що гальмують. Обґрунтовано, що існують зовнішні (нестабільний стан зовнішнього середовища) і внутрішні (ключове відображення у факторах часу, інвестиційного та інноваційного клімату, інноваційного конкурентного середовища) чинники,

що впливають на інноваційну активність. Проте, невраховані фактори інтенсивного чи екстенсивного розвитку АПК, котрі на нашу думку мають прямий вплив на інноваційну активність АПК.

5) Автором було запропоновано розроблення економічної моделі інноваційного механізму ефективного розвитку інноваційних технологій агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки, що включає ансамбль моделей з використання економіко-математичного моделювання. І досить цікаво представлено і прогнозування з використання стратегій (п.3.3, с. 159-168). Але автору доцільно було б більш детально обґрунтувати власний внесок у запропонований механізм ефективного розвитку інноваційних технологій агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки.

б) Автором узагальнено, що система АПК в Україні почала поступово змінювати ефективність розподілу ресурсів і подальшу оптимізацію сільської промислової структури та розміщення. В результаті системи АПК стають складнішими. Проте вплив системи АПК на економічне зростання дуже обмежений, оскільки рівень механізації системи комплексу ще низький. Через низький рівень механізації та низьку ефективність системи АПК України, для отримання економічного зростання він покладається лише на використання великої кількості ресурсів навколишнього середовища, що спричинило високий рівень навантаження на навколишнє середовище, що збільшується з року в рік (с.139-142). Згідно із результатами дослідження, з точки зору опонента, не відзначено пріоритетні напрямки в області цифрових технологій АПК. Основні напрямки включають: точне землеробство системи супутникового та дронного моніторингу, а також датчиків у полі, що дозволяє фермерам відстежувати стан підстав, рівень вологості, потребу в добривах і засобах захисту рослин. Це дозволить прийняти обґрунтоване рішення та оптимізувати використання ресурсів, зменшуючи витрати та екологічний вплив.

Проте висловлені зауваження не знижують наукової та практичної цінності дисертаційної роботи.

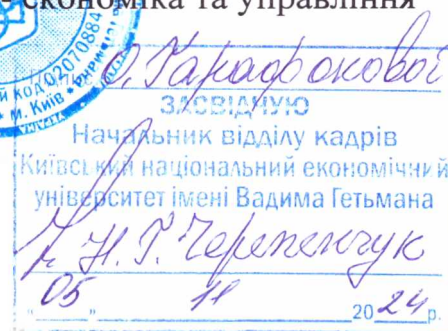
9. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам Міністерства освіти та науки України.

Тема дисертації Шевцової О. В є дійсно актуальною, а висновки і пропозиції, розроблені на основі проведеного дослідження – корисними для подальшого вдосконалення теоретико-методичних основ та розробки організаційно-економічного забезпечення активізації інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу України в умовах інформаційної безпеки. Нові наукові положення, висновки та рекомендації, одержані у процесі проведеного дослідження та винесені на захист, в сукупності розв'язують важливе завдання – розроблення нових і розвиток існуючих методичних засад реформування методичних основ та розробка організаційно-економічного забезпечення активізації інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу України в умовах інформаційної безпеки.

За актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням дисертація Шевцової Олени Володимирівни на тему «Інноваційні технології розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, повністю відповідає Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 року, вимогам Міністерства освіти і науки України, що викладені у п. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (зі змінами), а її авторка Шевцова Олена Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
професорка кафедри менеджменту
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

ОЛЬГА ГАРАФОНОВА